Film, ki pride iz nuje

Ne misli, da bo kdaj mimo: Hibridno delo Tomaža Groma je eden od letošnjih filmskih vrhuncev.

Odpri galerijo

Tomaž Grom je pričaral izjemno vizualno-zvočno doživetje FOTO: arhiv zavoda Sploh

Robert Kuret

07.02.2023 ob 06:00

POSLUŠAJTE

Čas branja: **10:13** min.

DELITE

Kontrabasist, eksperimentalni glasbenik, oblikovalec zvoka, skladatelj in producent **Tomaž Grom** je prejšnji teden v dvorani Slovenske kinoteke predstavil svoj celovečerni prvenec *Ne misli, da bo kdaj mimo: 25. 4.–26. 1., ki je nastal* v produkciji zavoda Sploh. Premiero je združil z glasbenim nastopom, saj je v živo s terenskimi posnetki in gramofonom spremljal svoj film.

Gre za eksperimentalni film, ki ga odlikuje inventivna raba elementov filmske govorice. Za podobo filma je ključna predvsem kamera, ki je v stalnem gibanju in potuje po različnih prostorih: gozdovih, ulicah, poljih, tračnicah, stanovanjih, hodnikih, zaodrjih, praznih odrih ... po Ljubljani, Berlinu, Zagrebu, Hvaru, Avstriji in Franciji. In v različnih letnih časih. Pri tem Grom z montažnimi rezi vse te prostore asociacijsko združuje: prostori prehajajo drug v drugega in tvorijo povsem samosvojo geografijo njegovega filmskega sveta.

Opazna je tudi pozicija kamere, ki je malo nad tlemi, nekje v višini kolen, in tako nudi neko ne ravno človeško perspektivo; kot bi po pokrajinah potoval duh, ki se mota med nogami ljudi in pride do neke fizične meje, kot je steber, a nas montažni rez pred morebitnim trkom popelje v neki drug prostor.

Najnovejše | Najbolj brano

08:08 TEMA DNEVA / Različne mladosti skupne prihodnosti

07:01 UNIČUJOČ POTRES / Število žrtev strmo narašča, potrjenih že več kot 4800 mrtvih

07:00 PROTIPOPLAVNA VARNOST / Vrhnika še dolgo ne bo varna pred naraslimi vodami

06:30 VIKEND / TV namigi: Proslava, Z ostrim nožem in Nemirna kri

06:00 ZALOŽBA /*CF. / Obeležili bodo tudi 175-letnico prve izdaje Komunističnega manifesta

06:00 JAMES PATTERSON IN BILL CLINTON / Zgodbe in pogled v zakulisje iz Bele hiše

Utrinek iz filma Ne misli, da bo kdaj mimo FOTO: promocijskogradivo

V takih trenutkih se zdi, da Grom fraktalno razpira prostore, kot da se vsak prostor razpira v neki drug, nov prostor; podobno recimo zatavamo v kot temačnega hodnika in se naenkrat spet znajdemo v zunanjem prostoru. A nekateri prostori in kadri se tudi ponavljajo, s čimer tvorijo vizualne motive filma in ustvarjajo občutek cikla, kroženja, vračanja na isto mesto, kar spet lahko zbuja tako občutke ujetosti kot domačnosti ali prehodnosti in konec koncev tudi časa drugega. *Ne misli, da bo kdaj mimo* tako stalno vabi gledalce, da tudi sami, z lastno vsebino zapolnijo prostor, ki ga film široko razpira.

Samosvoja vizualno-zvočna pokrajina

Druga ključna dimenzija je seveda zvok. Pri tem je Grom dvorano Silvana Furlana v Slovenski kinoteki v primerjavi s klasičnimi projekcijami prenovil na dva načina: še preden se je film začel, je gledalce pričakal ritmični zvok, ki je ostal v dvorani tudi po koncu, kot bi duh filma obstajal onkraj začetka in konca projekcije 73-minutnega celovečerca. Ti ritmični udarci, ki so – z vmesnimi prekinitvami – tvorili zvočno pokrajino filma, so pravzaprav nosilni element skladbe, ki jo je Grom – z vmesnimi premori, preden jo je zopet pognal od začetka – vrtel z vinilne plošče, in prav temu zvoku je posvetil obilo pozornosti.

»Gre za akord v d-molu, ki je v času netemperiranih inštrumentov, ko so bila razmerja med intervali različna, veljal za najbolj otožnega. V osnovi sem ga zaigral na klavir, a sem potem ta akord digitalno raztegnil, mu odvzemal in dodajal različne zvoke ter umetne sintetizirane frekvence, dodajal inštrumente kot recimo mandoline, violine, bas, glasove, terenske in arhivske posnetke. Želel sem si, da bi akord zvenel znano, hkrati pa kot neki povsem samosvoj, nov zvok, katerega izvor ostaja neznan. Na koncu je skladba oblikovana tako, da nobeden od teh ritmičnih udarcev ni povsem isti.«

Mnenja

Andrej Predin

Različne mladosti skupne prihodnosti

Roman Kuhar

Oh, Jonas!

Barbara Kramžar

Nihče ne verjame izgovorom Pekinga o vremenarskem balonu

Karel Lipnik

Korektno vinjeto, prosim

Več...

Ti ritmični udarci v kombinaciji z drugimi zvoki v filmu poudarjajo intenzivno popotovanje, ki ga še toliko bolj poudarja stalno gibanje kamere naprej in vzvratno po različnih prostorih, s čimer – kot krčenje ali raztezanje srca pri utripu – širi in oži filmski prostor ter naš pogled nanj. Pri tem se nikdar ne ustavi, ne na kakšnem predmetu ne na človeški figuri, čeprav lahko opazimo, da se nekateri ljudje ponavljajo, a kamera se nanje nikdar ne naveže kot na lik v igranem filmu, ampak od vseh in mimo vseh vztrajno beži, se jim približuje in oddaljuje; včasih za trenutek postoji na balkonu stanovanja, kar je še eden od ponavljajočih se motivov, a se hitro zopet pomakne naprej.

Utrinka iz filma Ne misli, da bo kdaj mimo; 25. 4.–26. 1. FOTO: promocijsko gradivo

Za splošno vzdušje filma je ključen moment tudi to, da je Grom v Kinoteki vzpostavil lasten zvočni sistem. To je bilo občutno predvsem pri raznih komaj slišnih, oddaljenih zvokih, za katere se je zdelo, da prihajajo iz skritih kotov dvorane in jih na tak način med rednimi Kinotečnimi projekcijami ne moremo slišati. Pri tem je avtor tudi samemu sebi pripravil presenečenje. »Zvočne posnetke, ki jih slišimo v filmu, sem na začetku naložil v datoteko, pri čemer sem se odločil, da nočem vedeti, v kakšnem vrstnem redu bodo prihajali, ko bom odprl potenciometer. Če imam popolno zvokovno kontrolo, me to omejuje in začne dolgočasiti.«

Spomin na pokojnega sina

Način združevanja teh elementov je izrazito pripomogel k ustvarjanju nedoločene slutnje, ki preveva celoten film: nekaj se bo zgodilo, nekaj se je že zgodilo. Ali pa se nekaj ves čas dogaja, le da ne vemo točno, kaj. Kot slutnja konec koncev funkcionirajo tudi nekateri elementi, ki uokvirjajo film. Končno posvetilo »Za N.«, pa tudi datuma v naslovu (25. 4.– 26. 1.). Grom je povedal, da gre za datum smrti in rojstva njegovega sina, ki je pred leti umrl zaradi raka in mu je posvetil tudi svoj prejšnji film, kratkometražni *Komaj čakam, da prideš* (2021).

Utrinek iz filma Ne misli, da bo kdaj mimo: 25. 4.–26. 1. FOTO: promocijsko gradivo

»Ta filma sta vezana na mojo osebno nujo, ki mi osmišlja vse druge stvari. Če delam nekaj z mislijo na to, da bom 26. januarja [dan Kinotečne projekcije] nekaj pripravil, toliko raje delam vse druge stvari. Tu ni toliko v ospredju ambicija nekaj s tem doseči, ampak to enostavno moram narediti.« V času med tema datumoma, med katerima mine devet mesecev, je Grom s kamero vsak dan spremljal različne trenutke: prostore, v katerih je bil s sinom, in neke povsem nove prostore, ki so ga tako ali drugače spodbudili k snemanju, saj se ni nikdar – z eno samo izjemo – načrtno odpravil na neko lokacijo.

»V nekem trenutku, po smrti, sem mislil, da je to nekaj, kar bom ločil od vsega sveta, od dela, družine … Ampak sem vedno delal skupaj z družino, imeli smo skupne projekte, ko so bili otroci še majhni, smo recimo skupaj nastopali z uglasbeno poezijo **Toneta Pavčka**. Tega ni mogoče ločiti. Ko pridejo ta občutja, spomini – ali to sprejmeš v trenutku, ko se zgodi, ali pa se zapreš in se poskušaš skriti pred tem. Samo ti dve opciji vidim. Tudi zato delam filme o tem, ker mi je tako lažje. Ampak o smrti otrok nismo vajeni govoriti: ne mi, ki izgubimo otroke, pa tudi ljudje se pogosto znajdejo v zadregi, ko nanese na to. Ne vemo, ali je prav komunicirati o tem, ali naj bomo tiho ali naj kaj rečemo, tega nas nihče ne nauči. Sam vedno govorim o tem, zame je bolje. Nekaterim pa to ne odgovarja, morda se tudi nočejo znajti v situaciji, ko bi se zlomili.«

Utrinek iz filma Ne misli, da bo kdaj mimo: 25. 4.–26. 1. FOTO: promocijsko gradivo

Čeprav se oba filma, *Komaj čakam, da prideš* in *Ne misli, da bo kdaj mimo*, manj oziroma bolj posredno ukvarjata s sinovo smrtjo, nista o tem nikdar eksplicitna; sina, za razliko od *Komaj čakam, da prideš*, v katerem je Grom uporabljal arhivski družinski material, v *Ne misli, da bo kdaj mimo* namreč ne vidimo: film – kot omenjeno – temelji predvsem na ustvarjanju pokrajine, kjer so ljudje le mimobežne prisotnosti, s čimer so toliko bolj poudarjeni občutki vračanja, ponavljanja, bega, odkrivanja, širjenja prostora, trenutkov bežne lepote, ki se izmenjujejo z neznosno težo, vse to pa je v nenehnem gibanju.

> *Za splošno vzdušje filma je ključen moment, da je Grom v Kinoteki vzpostavil lasten zvočni sistem.*

»Predstavljam si, da je za gledalce lahko naporno stalno ponavljanje prostorov, gibanja kamere in glasbe. A sem vztrajal pri tem, nisem iskal načinov, da bi ljudem olajšal vstop v film. Čeprav sem pri svojih drugih projektih lahko tudi precej ekstremen in delam stvari hermetično, vseeno razmišljam o točki, na kateri bodo ljudje lahko vstopili. Pri tem filmu pa ne. Na neki način sem ta film naredil zase, čeprav tudi to seveda ni povsem res: na premieri je bilo veliko ljudi, od družine, prijateljev in drugih, in mi je prav tako pomembno, da film pride do njih. Le da tokrat nisem toliko razmišljal o vstopni točki.«

Za konec lahko ugotovimo, da je kljub temu – ali prav zato – Tomaž Grom ustvaril še en izredno občutljiv film. Vsekakor bi bilo škoda, da to hibridno delo, ki se sprehaja med filmom, gledališčem in glasbenim performansom, ne bi doživelo še kakšne projekcije ali konec koncev ponovne uprizoritve. Čeprav je komaj začetek leta, lahko že zdaj mirno rečemo, da je *Ne misli, da bo kdaj mimo* eden od letošnjih slovenskih filmskih vrhuncev, saj nas s tankočutnostjo popelje v svet, v katerem se gledalec in film drug drugemu odpirata, v katerem film ravno z ustvarjanjem močnih občutij in nikdar povsem definiranih atmosfer odpre prostor za gledalca, da ta prisluhne njegovi pripovedi in občutkom ter hkrati sam naseli njegove pokrajine.